

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, <https://www.finarbitr.cz>

Navrhovatel

Zástupce

Mgr. Tomáš Machurek
advokát
IČO 662 37 823

Instituce

Česká pojišťovna a.s.
IČO 452 72 956
Spálená 75/16
11000 Praha 1

Č. j. FA/SR/ZP/149/2017 - 7
Praha 4. 6. 2018

Rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 1. 2. 2017 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), ve věci určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ ze dne 29. 9. 2011 a zaplacení částky ve výši 44.924 Kč s příslušenstvím, o námitkách Navrhovatele podaných dne 28. 2. 2018, č. j. FA/SR/ZP/149/2017 - 2, proti nálezů finančního arbitra ze dne 14. 2. 2018, č. j. FA/SR/ZP/149/2017 - 1, takto:

Námitky navrhovatele, ■, doručené finančnímu arbitrovi dne 28. 2. 2018, č. j. FA/SR/ZP/149/2017 – 2, se zamítají a nález finančního arbitra ze dne 14. 2. 2018, č. j. FA/SR/ZP/149/2017 – 1, se podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi potvrzuje.

Odůvodnění:

1. Řízení o návrhu

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti pojistné smlouvy o životním pojištění pro její rozpor se zákonem, a to z důvodu nedostatečné způsobilosti Instituce k uzavření pojistné smlouvy a neurčitosti jejího obsahu, a zaplacení rozdílu mezi uhrazeným pojistným a vyplaceným mimořádným výběrem se zákonným úrokem z prodlení z titulu práva na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné smlouvy nebo náhrady škody způsobené protiprávním jednáním Instituce.

Finanční arbitr rozhodl ve sporu mezi Navrhovatelem a Institucí nálezem ze dne 14. 2. 2018, č. j. FA/SR/ZP/149/2017 - 1 (dále jen „Nález“).

Při rozhodování vyšel finanční arbitr ze zjištění, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli dne 29. 9. 2011 pojistnou smlouvu č. ■ označenou jako „*Životní pojištění PROFÍ Invest*“, s počátkem pojištění dne 1. 10. 2011, jejímž předmětem bylo pojištění pro případ smrti nebo dožití Navrhovatele, s pojistnou částkou pro případ smrti ve výši 10.000 Kč (dále jen „Pojistná smlouva“). Navrhovatel se v Pojistné smlouvě zavázal platit Instituci měsíční pojistné v celkové výši 3.000 Kč. Navrhovatel zaplatil Instituci na pojistném za dobu trvání

pojištění částku 69.000 Kč a Instituce vyplatila Navrhovateli mimořádný výběr z Pojistné smlouvy ve výši 26.000 Kč dne 29. 11. 2013. Pojistná smlouva zanikla ke dni 1. 2. 2014 pro neplacení pojistného bez výplaty odkupného.

Finanční arbitr se s ohledem na zásadu procesní ekonomie a s odkazem na konstantní soudní judikaturu přednostně posoudil námitku promlčení, kterou vznesla Instituce v řízení proti nároku Navrhovatele na zaplacení požadované částky z titulu práva na vydání bezdůvodného obohacení ve smyslu § 107 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“).

Finanční arbitr k nároku na vydání bezdůvodného obohacení pro případ absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy (a obdobně k nároku na náhradu škody, protože v souladu s konstantní soudní judikaturou není podstatné, z jakých právních důvodů byla námitka promlčení vznesena) ze shromážděných podkladů zjistil, že nejpozději v únoru roku 2014 se Navrhovatel dozvěděl o tom, že mu Instituce z ukončeného právního vztahu z Pojistné smlouvy nic nevyplatí, ačkoli zaplatil Instituci za dobu trvání pojistného vztahu pojistné. Finanční arbitr dovodil, že pokud Navrhovatel od února roku 2014, kdy počala běžet subjektivní promlčecí doba ve smyslu § 107 odst. 1 občanského zákoníku a obdobně ve smyslu § 106 odst. 1 občanského zákoníku, svá práva po dobu dvou let u soudu (finančního arbitra) neuplatnil, právo na vydání bezdůvodného obohacení či na náhradu škody se v celém rozsahu promlčelo nejpozději v únoru roku 2016.

Finanční arbitr neposuzoval běh desetileté objektivní promlčecí doby, jak u práva na vydání bezdůvodného obohacení, tak u práva na náhradu škody, neboť z ustálené soudní judikatury plyne, že pro promlčení nároku postačí uplynutí jedné z promlčecích dob (objektivní nebo subjektivní).

Finanční arbitr nezjistil, že by námitka promlčení nároku Navrhovatele na zaplacení částky ve výši 44.924 Kč, jak ji Instituce vznesla, nebyla důvodná nebo že by ji Instituce vznesla v rozporu s dobrými mravy. Protože finanční arbitr na základě shromážděných podkladů nezjistil ani tvrzený naléhavý právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy, návrh podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi v celém rozsahu zamítl.

3. Námítky Navrhovatele proti Nálezu

Navrhovatel namítá, že finanční arbitr v Nálezu nepřihlédl k tvrzeným skutečnostem, nezjistil dostatečně skutkový stav a zároveň jeho rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Navrhovatel namítá, že finanční arbitr nemůže rozhodnout o promlčení nároků, kterými se věcně nezabývá. Závěr o důvodnosti vznesené námítky promlčení je možné podle Navrhovatele učinit až po zjištění, zda uplatněné právo existuje. Navrhovatel svoji argumentaci opírá o rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2207/14, ve kterém Ústavní soud konstatoval, že bylo nadbytečné zabývat se otázkou promlčení, když nárok sám nebyl dán; rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2011, sp. zn. 32 Cdo 2626/2009, ve kterém Nejvyšší soud dovodil, že pro posouzení důvodnosti námítky promlčení musí ze skutkových zjištění vyplývat, že došlo k marnému uplynutí promlčecí doby a že žalovanému vzniklo právo jednostranným právním úkonem v řízení dosáhnout toho, že proti němu nelze promlčené právo uplatnit; rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. 33 Odo 896/2006, ze kterého vyplývá, že s ohledem na hospodárnost řízení je nutné nárok posoudit primárně z pohledu promlčení; a rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. 8. 2016, sp. zn. 28 Cdo 2327/2016.

Navrhovatel tvrdí, že „díky způsobu, kterým se vyhnul zjištění a právnímu posouzení jakéhokoli nároku Navrhovatele z důvodu procesní ekonomie“, finanční arbitr porušil právo Navrhovatele na spravedlivý proces zakotvené v čl. 36 odst. 1 usnesení č. 2/1993 Sb.,

o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Listina základních práv a svobod“). Navrhovatel současně namítá, že finanční arbitr postupoval v rozporu se zásadou hospodárnosti řízení stanovenou v § 6 správního řádu, když přesto, že z úřední činnosti ví o vadách a neplatnosti Pojistné smlouvy, rozhodoval o promlčení potenciálních nároků Navrhovatele, které by Navrhovateli při konstatování absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy ani nevznikly. Navrhovatel namítá, že bez posouzení vad Pojistné smlouvy nemůže finanční arbitr postavit najisto ani svou vlastní příslušnost k řešení sporu.

Navrhovatel namítá, že finanční arbitr nezjistil správně běh subjektivní promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení a práva na náhradu škody, když její počátek ztotožnil s ukončením Pojistné smlouvy bez výplaty odkupného. Navrhovatel argumentuje, že při ukončení Pojistné smlouvy neměl povědomí o tom, že se na jeho úkor někdo bezdůvodně obohatil, neboť nevěděl, že je Pojistná smlouva neplatná nebo že Instituce mohla porušit nějakou svoji povinnost, v důsledku čehož by Navrhovateli mohla vzniknout škoda. Navrhovatel tvrdí, že skutečnost, že mu nebylo vyplaceno odkupné, vyhodnotil tak, že o peníze přišel v důsledku špatné investiční strategie. Navrhovatel tvrdí, že netušil, že pravým důvodem toho, že od Instituce obdržel zpět méně, než kolik zaplatil na pojistném, je protiprávní jednání Instituce. Navrhovatel tvrdí, že finanční arbitr musí počátek subjektivní promlčecí doby vztáhnout k dopisu, ve kterém Navrhovatel vyzval Instituci k vydání bezdůvodného obohacení.

Navrhovatel argumentuje, že jelikož uplatnil svůj nárok v subjektivní promlčecí době, finanční arbitr se měl zabývat i během desetileté promlčecí doby, protože škodu a bezdůvodné obohacení způsobila Instituce úmyslně. Navrhovatel tvrdí, že běh promlčecí doby je natolik svázán s nárokem samým, že bez zjištění, že došlo ke vzniku bezdůvodného obohacení nebo škody, nelze učinit závěr o tom, kdy se Navrhovatel o této skutečnosti dozvěděl.

Navrhovatel namítá, že finanční arbitr nepřipustně použil argument *per analogiam iuris*, když požadoval po Navrhovateli prokázání naléhavého právního zájmu na určení neplatnosti Pojistné smlouvy podle § 80 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), ačkoli § 142 správního řádu na danou situaci plně přílehlá a podle kterého musí Navrhovatel prokázat, že takové rozhodnutí je nezbytné pro uplatnění jeho práv. Navrhovatel tvrdí, že použití judikatury vztahující se k § 80 občanského soudního řádu i jen pro inspiraci je nepřipustné, neboť podmínky stanovené v tomto ustanovení jsou výrazně přísnější než v § 142 odst. 1 správního řádu.

Navrhovatel namítá, že se finanční arbitr v Nálezu nevypořádal s tvrzením Navrhovatele, kterým odůvodnil právní zájem na určení neplatnosti s ohledem na uplatňované daňové odpočty. V případě neplatnosti Pojistné smlouvy je Navrhovatel povinen podat dodatečná daňová přiznání a následně vyměřenou sankci od správce daně bude chtít vymáhat vůči Instituci podle § 42 občanského zákoníku, k čemuž však potřebuje rozhodnutí o neplatnosti Pojistné smlouvy.

Navrhovatel současně namítá, že ho finanční arbitr nevyzval k odstranění vady návrhu spočívající v tom, že nedoložil nezbytný právní zájem na určení neplatnosti smlouvy a dovozuje, že finanční arbitr tak postupoval v řízení nezákonně.

Navrhovatel finančnímu arbitrovi vyčítá, že v rozhodnutích vydaných pod sp. zn. 48/SU/2013, FA/SU/525/2014, FA/SU/253/2014, FA/SU/204/2014 rozhodl o určení neexistence právního vztahu, aniž by se toho spotřebitelé domáhali. Finanční arbitr tak podle Navrhovatele porušuje zákaz libovůle a neodůvodněně nerovného zacházení.

Navrhovatel tvrdí, že bez zjištění nároku, kontextu jeho vzniku, bez posouzení platnosti Pojistné smlouvy, právního vztahu mezi Navrhovatelem a Institucí, bez dostatečně a správně zjištěného skutkového stavu, bez zjišťování nároků Navrhovatele a okolností, za kterých Instituce námitku promlčení vznesla, nemohl finanční arbitr kvalifikovaně posoudit, zda není

promlčení v rozporu s dobrými mravy ve smyslu § 3 odst. 1 občanského zákoníku. V Nálezu uvedený závěr o souladu námitky promlčení s dobrými mravy považuje Navrhovatel pro nedostatečné odůvodnění za nepřezkoumatelný. Navrhovatel s odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 329/2010, dovozuje, že Instituce, která sjednala neplatnou Pojistnou smlouvu, dlouhodobě nezveřejňovala poplatky a náklady a která poskytovala klamavé informace o pojistných produktech, se nedovolává principu právní jistoty promítajícího se do institutu promlčení v dobré víře, v důsledku čehož je námitka promlčení v rozporu s dobrými mravy. Navrhovatel tvrdí, že Instituce nejednala s odbornou péčí ve smyslu § 6 zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů, a ve smyslu § 5 odst. 1 ve spojení s § 3030 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový občanský zákoník“), současně naplnila skutkovou podstatu nekalé obchodní praktiky ve smyslu § 4 odst. 1 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů. Instituce podle Navrhovatele porušila své povinnosti úmyslně, tedy věděla, že poskytováním neúplných či klamavých informací může způsobit vznik škody na straně Navrhovatele a byla s tím srozuměna, současně musela vědět, že neuvedení nákladů v Pojistné smlouvě a nesjednání pojištění v materiálním smyslu nutně vede k neplatnosti Pojistné smlouvy.

Navrhovatel požaduje, aby finanční arbitr Nález změnil a zcela vyhověl podanému návrhu.

4. Vyjádření Instituce k námitkám Navrhovatele

Instituce zaslala vyjádření k Námitkám Navrhovatele po uplynutí stanovené lhůty pro vyjádření, finanční arbitr tak s odkazem na § 24 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 86 odst. 3 správní řádu k podání Instituce nepřihlíží.

5. Řízení o námitkách

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy. Ustanovení § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi dává stranám sporu právo podat proti nálezu finančního arbitra odůvodněné námitky, a to v zákonem stanovené lhůtě 15 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení nálezu. Včasně podané námitky mají odkladný účinek. Podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje o námitkách rovněž finanční arbitr, který nález potvrdí nebo změní. Jelikož zákon o finančním arbitrovi upravuje náležitosti námitek a zásady řízení o námitkách pouze částečně, postupuje finanční arbitr ve zbytku podle těch ustanovení správního řádu, která upravují odvolání jako řádný opravný prostředek a průběh odvolacího řízení (srov. § 24 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81 a násl. správního řádu).

Finanční arbitr posoudil námitky Navrhovatele jako přípustné odůvodněné námitky ve smyslu § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81 a násl. správního řádu. Finanční arbitr proto přezkoumal soulad Nálezu a řízení, které vydání Nálezu předcházelo, s právními předpisy, správnost napadeného Nálezu pak přezkoumal v rozsahu věcných námitek Navrhovatele (srov. § 141 odst. 9 správního řádu).

5.1. *Postup finančního arbitra v řízení před vydáním Nálezu*

Řízení bylo zahájeno v souladu s § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele dne 1. 2. 2017.

Po zjištění, že je finanční arbitr k řešení sporu příslušný, finanční arbitr oznámil zahájení řízení Navrhovateli a vyzval ho k odstranění nedostatků návrhu podle § 10 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi. Po odstranění nedostatků návrhu finanční arbitr oznámil zahájení řízení

Instituci a vyzval ji k vyjádření se k předmětu sporu podle § 11 a předložení dokumentace podle § 12 odst. 6 zákona o finančním arbitrovi.

Protože finanční arbitr strany sporu nepřivedl ke smírnému řešení, po zjištění, že v řízení již shromáždil veškeré relevantní podklady tak, že byl dostatečně zjištěn skutkový stav věci v rozsahu nezbytném pro řádné právní posouzení a spravedlivé rozhodnutí sporu (§ 2 a 3 správního řádu), vyzval jak Navrhovatele, tak Instituci, aby se seznámili se shromážděnými podklady pro vydání rozhodnutí a poskytl oběma stranám přiměřenou lhůtu k vyjádření.

Finanční arbitr následně ve věci samé v mezích své pravomoci a působnosti dané zákonem o finančním arbitrovi rozhodl dne 14. 2. 2018 Nálezem, tedy takovou formou rozhodnutí, kterou mu přikazuje § 15 zákona o finančním arbitrovi. Vzhledem k povaze věci, žádostem o prodloužení lhůt k vyjádření a předložení podkladů ze strany obou účastníků řízení a průběžnému doplňování argumentace ze strany Navrhovatele, je finanční arbitr toho názoru, že v řízení postupoval bez průtahů a rozhodl v přiměřené lhůtě (§ 6 správního řádu, § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi). Finanční arbitr rozhodl Nálezem podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě, respektujíc zásadu legitimního očekávání (§ 2 odst. 4 správního řádu), na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy.

Nález obsahuje jak výrokovou část, tak detailní odůvodnění a poučení účastníků řízení (§ 68 správního řádu). Odůvodnění Nálezu zachycuje veškeré úvahy finančního arbitra a provedené právní posouzení zjištěného skutkového stavu, včetně uvedení všech právních předpisů, které finanční arbitr aplikoval. Finanční arbitr v Nálezu podrobně rozebral jednotlivá skutková zjištění, která ho vedla k závěru, kdy se Navrhovatel dozvěděl o bezdůvodném obohacení (škodě) a osobě obohaceného (škůdce), jakož i dostatečně právně podložil závěry o tom, kdy počala běžet subjektivní promlčecí doba nároku na vydání bezdůvodného obohacení či nároku na náhradu škody, kdy tato doba Navrhovateli marně uplynula.

Finanční arbitr se v Nálezu zabýval i právním zájmem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy. Finanční arbitr tak postupoval nejen v souladu s § 12 zákona o finančním arbitrovi, ale rovněž v souladu se zásadou materiální pravdy, kterou je podle § 3 správního řádu vázán.

Finanční arbitr po posouzení průběhu řízení a všech provedených úkonů v řízení nezjistil, že by nepostupoval v souladu s právními předpisy a že by nectil zásady řízení před finančním arbitrem podle zákona o finančním arbitrovi nebo zásady správního řízení obsažené v § 2 – 8 správního řádu.

5.2. Příslušnost a pravomoc finančního arbitra

Pokud se jedná o námitku Navrhovatele, že bez posouzení vad Pojistné smlouvy (její platnosti či neplatnosti) nemůže finanční arbitr určit, zda je k rozhodnutí sporu příslušný, finanční arbitr odkazuje, že se již na počátku řízení zabýval otázkou, zda je dána jeho příslušnost k řešení sporu (k odůvodnění věcné příslušnosti finanční arbitr následně přistoupil v úvodní části Nálezu). Podle § 2 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“), za jehož účinnosti strany Pojistnou smlouvu uzavřely, platí, že „*[p]ojistná smlouva je smlouvou o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné.*“ Životní pojištění je vymezeno v § 54 zákona o pojistné smlouvě: „*(1) V životním pojištění lze pojistit fyzickou osobu zejména pro případ smrti, dožití se určitého věku, nebo dne stanoveného v pojistné smlouvě jako konec soukromého pojištění, anebo pro případ jiné skutečnosti týkající se změny osobního postavení této osoby.*“ Finanční arbitr dovodil svoji příslušnost, neboť se jedná o spor mezi Institucí (pojišťovnou, pojistitelem) a Navrhovatelem jako spotřebitelem (pojistníkem, pojištěným) při nabízení a poskytování životního pojištění (srov. text Pojistné smlouvy, ve které se Instituce zavázala vyplatit v případě smrti

Navrhovatele pojistnou částku ve výši 10.000 Kč a Navrhovatel se zavázal platit Instituci měsíční pojistné ve výši 3.000 Kč) podle § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 1 písm. e) a odst. 2 zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle § 7 občanského soudního řádu dána pravomoc českého soudu.

Finanční arbitr je tedy nepochybně příslušný k rozhodnutí sporu týkajícího se Pojistné smlouvy jako smlouvy o životním pojištění (ať už platné nebo neplatné) uzavřené mezi Navrhovatelem jako spotřebitelem a pojišťovnou jako pojistitelem, přitom přednostní posouzení promlčení uplatněného nároku vyplývá z konstantní soudní judikatury (finanční arbitr odkazuje na část 5.3. rozhodnutí o námitkách).

5.3. *Námitka promlčení, zásada hospodárnosti řízení a právo na spravedlivý proces*

Finanční arbitr odmítá námitku Navrhovatele, že před připuštěním námitky promlčení je vždy nutné nejdříve zjistit existenci samotného nároku, když i v rozhodovací praxi obecných soudů se ustálil přístup, že z důvodu hospodárnosti řízení se přednostně posuzuje důvodnost vznesené námitky promlčení.

Finanční arbitr postupoval v souladu se závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 29. 8. 2007, sp. zn. 26 Odo 683/2006 (citované již v Nálezu): „*dovolá-li se dlužník odůvodněně námitky promlčení, soud žalobu zamítne, aniž by zkoumal, zda uplatňované právo věřitele vůbec existuje či nikoliv*“, a závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. 33 Odo 896/2006: „*[O]dvolací soud (stejně jako soud prvního stupně) postupoval správně, jestliže posuzoval nárok žalobců nejprve z pohledu jeho promlčení. Protože dovedl, že právo žalobců se promlčelo a nelze je z toho důvodu přiznat, žalobu správně zamítl, aniž se dále zabýval otázkou platnosti a účinnosti převodu vlastnického práva k předmětným pozemkům.*“

Již Nejvyšší soud ČSSR, ve svém stanovisku (ze kterého výše uvedená judikatura vychází) ze dne 26. 4. 1983, sp. zn. Sc 2/83, zaujal právní názor za účelem sjednocení judikatury k otázce, zda je možné pro promlčení zamítnout žalobu, kterou byl uplatněn nárok na náhradu škody jen v případě prokázání škodné události a vzniku škody, anebo bez nutnosti takového dokazování. Nejvyšší soud Slovenské socialistické republiky zastával názor, že „*v soudním řízení lze zamítnout žalobu z důvodu promlčení práva jen tehdy, jestliže tvrzené právo skutečně existuje, tj. tehdy, jestliže je jeho existence v soudním řízení spolehlivě prokázána. Do té doby není požadavek účastníka předmětem řízení, proti němuž může být uplatněna námitka promlčení, není právem (nárokem), které je možno zamítnout z důvodu promlčení.*“; Nejvyšší soud České socialistické republiky byl naopak toho názoru, „*že zaměření řízení v některých případech náhrady škody pouze na otázku promlčení je plně v souladu s ustanovením § 6 o. s. ř., protože tím dochází k neúčelnějšímu zjišťování skutečného stavu pro rozhodnutí věci samé.*“ Nejvyšší soud ČSSR zaujal stanovisko k zajištění jednotného výkladu, ve kterém se přiklonil k druhému prezentovanému názoru: „*Dovolává-li se účastník občanského soudního řízení promlčení, nemůže soud promlčené právo (nárok) přiznat; v takovém případě zamítne návrh na zahájení řízení. To platí u práva (nároku) na náhradu škody i v případech, v nichž není ještě prokázána odpovědnost za škodu nebo výše škody. [...] Účelem občanského soudního řízení týkajícího se práva na náhradu škody je totiž rozhodnout na základě účelně a hospodárně zjištěného skutkového stavu, zda lze žalobnímu nároku vyhovět či nikoli, tedy rozhodnout, zda právo na náhradu škody je soudně vynutitelné. Je-li tato vynutitelnost odvrácena důvodnou námitkou promlčení, nemůže být již z tohoto důvodu uplatněné právo na náhradu škody soudem přiznáno. Zásada hospodárnosti řízení musí vést v takovém případě soud k tomu, aby se přednostně zabýval jen otázkou promlčení práva, pokud to vede rychleji a účinněji k vydání rozhodnutí ve věci samé. Opačný závěr by znamenal, že by soud měl provádět důkazy ohledně odpovědnosti za škodu nebo její výše přesto, že by bylo zjištěno, že by právo na náhradu škody, pokud by bylo dáno, bylo promlčeno. Soud by tedy měl provádět svědecké, znalecké a jiné dokazování a tím případně zvyšovat náklady řízení jenom proto,*

aby v odůvodnění svého rozhodnutí mohl uvést, že pro promlčení zamítá přesně zjištěné právo na náhradu škody, popřípadě uvést přesnou výši této škody. Výsledek, tedy zamítnutí žaloby pro promlčení práva na náhradu škody, by ovšem byl stejný. Takový postup by byl v rozporu s ustanovením § 6 o. s. ř., zejména se zásadou hospodárnosti řízení vyplývající z tohoto ustanovení. Vzhledem k tomu, co bylo uvedeno, nelze ovšem vyloučit, že uplatněné právo na náhradu škody může být soudem zamítnuto bez zřetele k uplatněné námitce promlčení, např. tehdy, jestliže je uplatňováno právo, které zákon neupravuje nebo jestliže je zjištění neexistence práva hospodárnější než zjišťování předpokladů pro posouzení důvodnosti námitky promlčení. Právo (nárok) na náhradu škody nemůže tedy soud přiznat, dovolává-li se účastník řízení promlčení a toto právo je promlčeno, i když není ještě prokázána odpovědnost za škodu nebo výše škody.“

Ačkoli se Nejvyšší soud ČSSR zabýval explicitně jen právem na náhradu škody, jsou závěry z citovaného stanoviska zobecnitelné i pro jiné nároky (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. 33 Odo 896/2006).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. 8. 2016, sp. zn. 28 Cdo 2327/2016, na které odkazuje Navrhovatel, není přílehlavé, protože v posuzované věci stálo na jedné straně vlastnické právo, které se nepromlčuje, námitka promlčení tedy nemohla být k dispozici ani druhé straně synallagmatického závazku v souladu s § 107 odst. 3 občanského zákoníku. Z rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2207/14, a rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2011, sp. zn. 32 Cdo 2626/2009, lze jediné dovodit, že rozhodující orgán vyhodnotí, zda je rychlejší a účinnější v řízení posouzení námitky promlčení či zda je na místě zjištění (ne)existence nároku (srov. výše citované znění stanoviska Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 26. 4. 1983, sp. zn. Sc 2/83).

Finanční arbitr setrvává na závěrech uvedených v kapitole 7.2 Nálezu.

Finanční arbitr odmítá i námitku Navrhovatele, že porušil jeho právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Finanční arbitr posuzuje spor zásadně podle právních předpisů a nemůže působit ve prospěch ani jedné strany sporu. Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů, Ústavního soudu nebo Soudního dvora Evropské unie. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat.

Podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod platí, že „[k]aždý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.“ Např. v rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2015, sp. zn. IV. ÚS 856/14, Ústavní soud k porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod dovodil, že „k takovému následku dojde teprve tehdy, jestliže by stěžovatelce bylo upřeno právo domáhat se svého nároku u nezávislého a nestranného soudu (popř. by tento soud bezdůvodně odmítl jednat a rozhodnout o podaném návrhu, případně by zůstal v řízení delší dobu nečinný), příp. v pozici žalovaného adekvátním způsobem využívat procesní prostředky ke své obraně.“ Taková situace v projednávané věci nenastala. Navrhovateli nebylo upřeno právo domáhat se tvrzeného nároku u finančního arbitra, v řízení před finančním arbitrem Navrhovatel mohl doplňovat svá vyjádření a podklady po celou dobu řízení až do vydání Nálezu, Nález současně není překvapivý. Finanční arbitr rozhoduje skutkově obdobné případy shodně (viz např. rozhodnutí finančního arbitra ve věci sp. zn. FA/ZP/15/2015 nebo sp. zn. FA/ZP/547/2014 – veřejnosti dostupné na internetových stránkách Kanceláře finančního arbitra www.finarbitr.cz).

Právo Navrhovatele na spravedlivý proces zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod neznámá, že je zaručeno Navrhovateli právo na rozhodnutí odpovídající jeho názoru a odpovídající jeho předestřené argumentaci (srov. rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 1. 6. 2000, sp. zn. I. ÚS 131/2000: „Ke zkrácení ústavně garantovaného práva podle

čl. 36 odst. 1 Listiny je třeba obecně konstatovat, že rozsah práva na spravedlivý proces, jak vyplývá z čl. 36 odst. 1 a z dalších ustanovení Listiny, není možné vykládat tak, jako by se garantoval úspěch v řízení. Právo na spravedlivý proces neznámá, že je jednotlivci zaručováno přímo a bezprostředně právo na rozhodnutí podle jeho názoru odpovídající skutečným hmotněprávním poměrům, ale je mu zajišťováno právo na spravedlivé občanské soudní řízení, v němž se uplatňují všechny zásady správného soudního rozhodování podle zákona a v souladu s ústavními principy.“).

Finanční arbitr posoudil uplatněný nárok Navrhovatele v souladu s právním řádem a konstantní judikaturou, při hodnocení předmětu sporu postupoval podle § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi a přiměřeně též podle § 50 odst. 1, § 50 odst. 4 a § 52 správního řádu, která vyžadují, aby finanční arbitr při svém rozhodování vycházel ze spolehlivě zjištěného skutkového stavu věci, volně hodnotil podklady a pečlivě přihlížel ke všemu, co vyšlo v řízení najevo.

Finanční arbitr pečlivě přezkoumal plynutí promlčecí doby ve vztahu k právu na vydání bezdůvodného obohacení (zaplaceného pojistného) z titulu tvrzené absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy a ve vztahu k tvrzenému právu na náhradu škody a po zjištění, že Instituce vznesla námitku promlčení důvodně a poté, co neshledal právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti (již ukončené) Pojistné smlouvy (srov. závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 4. 10. 2001, sp. zn. 22 Cdo 1772/2000, že „[z]amítá-li soud žalobu na určení, zda tu právo nebo právní vztah je či není, pro nedostatek naléhavého právního zájmu na takovém určení, není důvodu, aby současně žalobu přezkoumal po stránce věcné, neboť takový přezkum právě naléhavý právní zájem předpokládá“), finanční arbitr návrh Navrhovatele zamítl. Finanční arbitr odmítá námitku Navrhovatele, že by řádným a podrobným odůvodněním Nálezu porušil zásadu hospodárnosti řízení.

5.4. Soulad námítky promlčení s dobrými mravy

K námitce nepřezkoumatelnosti závěru finančního arbitra v otázce souladu námítky promlčení s dobrými mravy odkazuje finanční arbitr na závěry Nejvyššího správního soudu v rozhodnutí ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. 9 Afs 42/2013, že „[p]ovinnost soudu řádně odůvodnit své rozhodnutí není nutno dle Ústavního soudu pojímat tak široce, že by bylo třeba vždy vyslovit podrobnou odpověď na každý argument účastníka řízení (srov. náleze ze dne 5. 1. 2005, sp. zn. IV. ÚS 201/04, publikovaný jako N 3/36 SbNU 19; náleze ze dne 30. 5. 2006, sp. zn. I. ÚS 116/05, publikovaný jako N 108/41 SbNU 349; či náleze ze dne 22. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 961/09, publikovaný jako N 207/54 SbNU 565)“.

Finanční arbitr se již v Nálezu zabýval tím, zda „uplatnění této námítky je výrazem zneužití práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku na vydání bezdůvodného obohacení v důsledku uplynutí promlčecí doby bylo nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil“ (rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2005, sp. zn. I. ÚS 643/04) a neshledal že by Instituce vznesením námítky promlčení zneužila svého práva na úkor Navrhovatele.

K námitce Navrhovatele, že Instituce zavinila neplatnost Pojistné smlouvy a vědomě nezveřejňovala poplatky, finanční arbitr opakovaně odkazuje, že přímý úmysl Instituce poškodit Navrhovatele by musel vyplývat z okolností, za nichž byla námitka promlčení nároku uplatněna a nikoli z okolností a důvodů, z nichž je vznik nároku dovozován (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2593/2011). Finanční arbitr nadto k argumentu Navrhovatele o tom, že Instituce se nedovolává principu právní jistoty v dobré víře, odkazuje např. na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 33 Odo 938/2002, který k získání úmyslného bezdůvodného obohacení judikoval, že je „nutno prokázat existenci vědomosti žalovaného o tom, že při uzavírání smlouvy o sdružení a při přijetí vkladu od žalobkyně musel žalovaný skutečně vědět nebo být

minimálně srozuměn (úmysl nepřímý) s tím, že přijetím finanční částky na svůj účet se bezdůvodně obohacuje. Takové skutkové závěry by přitom musely vyplynout z dokazování provedeného v tomto řízení, neboť Nejvyšší soud ČR je vázán skutkovými zjištěními, která učinil na základě provedeného dokazování odvolací soud. V průběhu řízení však nebyla prokázána vědomost žalovaného o tom, že může získat bezdůvodné obohacení, a že s tímto následkem svého jednání byl srozuměn. Z dokazování naopak vyplynulo, že po uzavření smlouvy a vložení finančních prostředků žalobkyní na účet žalovaného, vyplatil žalovaný žalobkyni úroky z jejího vkladu. Nelze akceptovat názor dovolatelky, že úmysl bezdůvodně se obohatit lze dovodit již z toho, že činnost žalovaného je podle platné právní úpravy zakázána“. Instituce by se tedy bezdůvodně obohacovala v případě, kdyby přijímala pojistné od Navrhovatele a zároveň si byla vědoma neplatnosti Pojistné smlouvy, tj. kdyby přijímala pojistné a současně by měla v úmyslu neposkytnout pojistnou ochranu, nevyplatit pojistné plnění v případě pojistné události, mimořádný výběr nebo odkupné v případě předčasného ukončení Pojistné smlouvy. V řízení nebylo prokázáno, že by se Instituce nechovala v souladu se smlouvou, kterou považovala (a stále považuje) za platnou, nebo že by nebyla připravena Navrhovateli plnit v případě nastalé pojistné události, v průběhu trvání pojištění vyplatila Instituce Navrhovateli na základě jeho žádosti mimořádný výběr. Finanční arbitr tedy musí odmítnout tvrzení Navrhovatele, že Instituce vznesla námitku promlčení ve zlém vědomí, že si přivlastňuje majetek náležející jinému, tedy s úmyslem poškodit Navrhovatele, když v řízení po zohlednění konkrétních okolností případu a zejména okolností, za kterých byla námitka promlčení vznesena (platnost Pojistné smlouvy napadá Navrhovatel, a to několik let po jejím ukončení, nikoli Instituce), tento úmysl Instituce prokázán nebyl.

Zákonodárce včlenil do občanského zákoníku lhůty pro uplatnění práva domáhat se vydání bezdůvodného obohacení (náhrady škody) za účelem zachování právní jistoty ve vzájemných vztazích, jakož i k ochraně legitimního očekávání. Pod spravedlivým a rovnovážným uspořádáním práv a povinností vyplývajících z potenciálně neplatné pojistné smlouvy není možné bez dalšího spatřovat jen právo na vrácení toho, co si smluvní strany vzájemně plnily; naopak je potřeba brát v úvahu veškerá zákonná i smluvní práva a povinnosti, která se na posuzovanou situaci vztahují, a to včetně ustanovení o promlčení práv.

Navrhovatel se dovolává neplatnosti Pojistné smlouvy a vydání bezdůvodného obohacení po více než dvou letech od jejího ukončení, ačkoli se mohl svých práv domáhat již v roce 2014 po ukončení Pojistné smlouvy. Finanční arbitr opakovaně odkazuje na závěry v Nálezu, že Navrhovatel měl nejpozději v únoru roku 2014 (po zániku Pojistné smlouvy na základě dopisu označeného jako „Zánik pojištění pro nezaplacení pojistného“ ze dne 25. 2. 2014) povědomí o tom, že mu vznikla majetková újma, resp. že se na jeho úkor Instituce bezdůvodně obohatila, a po dobu delší než dva roky se svých práv nedomáhal (Navrhovatel věděl, kolik zaplatil Instituci na pojistném, v jaké výši mu Instituce v průběhu trvání pojištění vyplatila mimořádný výběr a že po zániku pojištění neobdržel žádné odkupné, ostatně právě rozdíl mezi vzájemně poskytnutými plněními se Navrhovatel v řízení před finančním arbitrem domáhá).

Finanční arbitr ani po opakovaném posouzení skutkových okolností a všech souvisejících aspektů vznesené námitky promlčení nezjistil, že by nasvědčovaly tomu, že Instituce námitku promlčení zneužila v rozporu s jejím zákonným účelem nebo že by Navrhovateli ve včasném uplatnění nároku bránily závažné skutečnosti. Finanční arbitr plně odkazuje na odůvodnění v části 7.6 Nálezu.

5.5. Promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení a na náhradu škody

Finanční arbitr opakovaně odkazuje na ustálenou judikaturu, ze které vyplývá, že za počátek dvouleté subjektivní promlčecí doby je nutné považovat okamžik, kdy se oprávněný dozví, že došlo na jeho úkor k bezdůvodnému obohacení a kdo je nabyt (ke vzniku škody a kdo za ni

odpovídá). Rozhodná je přitom znalost v rovině skutkových zjištění a nikoli právní kvalifikace (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3148/2009: „Dle ustálené judikatury Nejvyššího soudu ČR je z hlediska posouzení počátku běhu dvouleté promlčecí lhůty rozhodný okamžik, kdy se oprávněný v konkrétním případě skutečně dozví o tom, že došlo na jeho úkor k získání bezdůvodného obohacení a kdo jej získal. Jinak řečeno, pro počátek subjektivní promlčecí doby k uplatnění práva na vydání plnění z bezdůvodného obohacení je rozhodující subjektivní moment, kdy se oprávněný dozví takové okolnosti, které jsou relevantní pro uplatnění jeho práva u soudu (srov. např. rozsudek Nejvyšší soud ČR ze dne 31. 8. 2000, sp. zn. 25 Cdo 2581/98, rozsudek ze dne 27. 3. 2003, sp. zn. 33 Odo 766/2002, jakož i v rozsudek ze dne 25. 4. 2001, sp. zn. 33 Cdo 3003/99, uveřejněný v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu ročník 2001, svazek 5, pod C 442). V případě bezdůvodného obohacení získaného plněním z neplatné smlouvy (§ 457 obč. zák.) je takovou rozhodující vědomostí znalost oprávněného těch skutkových okolností, z nichž lze dovodit, že smlouva, z níž bylo plněno, je neplatná (srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 2007, sp. zn. 33 Odo 306/2005). Není přitom významné, zda oprávněný má takové právní znalosti, aby byl subjektivně schopen posoudit uvedené skutkové okolnosti a zjistit, že smlouva, podle níž plnil, je neplatná (srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. března 2008, sp. zn. 28 Cdo 3977/2007).“ nebo rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. 33 Odo 477/2001: „Pro počátek běhu dvouleté subjektivní lhůty k uplatnění práva na náhradu škody je rozhodné, kdy se poškozený dozví o již vzniklé škodě (nikoli tedy jen o protiprávním úkonu či o škodné události) a kdo za ni odpovídá. Při posuzování otázky, kdy se poškozený dozvěděl o škodě, je třeba vycházet z prokázané vědomosti poškozeného o vzniklé škodě (nikoli z jeho předpokládané vědomosti o této škodě). Dozvědět se o škodě znamená, že se poškozený dozvěděl o majetkové újmě určitého druhu a rozsahu, kterou lze natolik objektivně vyčíslit v penězích, že lze právo na její náhradu důvodně uplatnit u soudu (viz R 3/1984 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek).“).

Skutkové zjištění ohledně počátku běhu subjektivní promlčecí doby finanční arbitr čerpal ze shromážděných podkladů. Finanční arbitr na základě shromážděných podkladů a shodných tvrzení stran zjistil, že Pojistná smlouva zanikla ke dni 1. 2. 2014 bez výplaty odkupného. Z Institucí předložené upomínky k zaplacení pojistného ze dne 8. 11. 2013 a dopisu o zániku pojištění pro nezaplacení pojistného ze dne 25. 2. 2014 finanční arbitr zjistil, že Pojistná smlouva zanikla z důvodu nezaplacení předepsaného pojistného v plné výši ve stanovené lhůtě. Navrhovatel v Námitkách svoji nečinnost ve vztahu k uplatnění práv po ukončení smlouvy odůvodnil tím, že se domníval, že ztráta finančních prostředků je způsobena špatnou investiční strategií a že nevěděl, že mu Instituce způsobila škodu, resp. že se na jeho úkor obohatila. Finanční arbitr toto tvrzení Navrhovatele považuje za účelové, když v řízení před finančním arbitrem Navrhovatel k důvodům uzavření Pojistné smlouvy sdělil že „[z]e strany zástupce Instituce mu bylo sděleno, že Pojistná smlouva představuje nejvýhodnější spoření a zhodnocování prostředků na trhu, neboť na rozdíl od akcií zde nemůže Navrhovatel o své prostředky přijít. Naopak je má zhodnocované, když od počátku úhrady prvního pojistného své prostředky pouze zhodnocuje a o nic nepřichází.“ Finanční arbitr tedy v Nálezu dovedl, že v okamžiku ukončení Pojistné smlouvy bez výplaty odkupného Navrhovatel musel zaznamenat svoji majetkovou újmu, resp. že se Instituce na jeho úkor mohla bezdůvodně obohatit, protože věděl, kolik činil rozdíl mezi vzájemně poskytnutými plněními a že nejen že neobdrží zpět zhodnocené finanční prostředky, ale ani sumu vloženého pojistného.

Finanční arbitr tedy dovedl, že se Navrhovatel nejpozději v únoru 2014 dozvěděl, že utrpěl finanční ztrátu v souvislosti s Pojistnou smlouvou, resp. že se Instituce na jeho úkor mohla bezdůvodně obohatit, disponoval tak veškerými skutkovými okolnostmi, které mohl vylíčit v žalobě na zaplacení požadované částky tak, jak učinil i v návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem. Jelikož poslední platbu pojistného zaplatil Navrhovatel podle výpisu plateb předloženého Institucí až dne 20. 2. 2014 ve výši 1.000 Kč, finanční arbitr mění svůj

závěr uvedený v kapitole 7.3 Nálezu o tom, že subjektivní promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného obohacení začala plynout v celém rozsahu nejpozději 1. 2. 2014. Podle ustálené soudní judikatury nemůže začít plynout subjektivní promlčecí doba dříve než objektivní promlčecí doba. V případě neplatnosti Pojistné smlouvy by počala plynout samostatná objektivní promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného obohacení od uhrazení každého pojistného, v případě poslední platby pojistného, tedy mohla začít běžet subjektivní promlčecí doba nejdříve zaplacením této poslední platby. Po doručení dopisu ze dne 25. 2. 2014 o zániku pojištění pro nezaplacení pojistného již Navrhovatel žádné další pojistné neuhradil. Finanční arbitr tedy uzavírá, že nejpozději na základě dopisu o zániku pojištění datovaného dne 25. 2. 2014, jehož doručení Navrhovatel nerozporoval, disponoval potřebnými údaji k uplatnění jeho tvrzeného práva u soudu a nic mu nebránilo podat žalobu na Instituci.

Akceptování argumentace Navrhovatele o vázanosti počátku běhu subjektivní promlčecí doby na dopis adresovaný Instituci s výzvou k vydání bezdůvodného obohacení ze dne 1. 2. 2017, by v posuzovaném případě vedlo k nepřipustnému odložení počátku běhu subjektivní promlčecí doby ve zřejmém rozporu s účelem institutu promlčení a v rozporu s konstantní judikaturou.

Subjektivní promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného obohacení (obdobně práva na náhradu škody) počala tedy plynout nejpozději v únoru roku 2014 a marně uplynula v únoru roku 2016 a finančnímu arbitrovi nezbyvá než opakovaně konstatovat, že pokud Navrhovatel zahájil řízení před finančním arbitrem až dne 1. 2. 2017, učinil tak po marném uplynutí subjektivní promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení z důvodu tvrzené neplatnosti Pojistné smlouvy či nároku na náhradu škody, v důsledku čehož již je bezpředmětné zabývat se plynutím desetileté objektivní promlčecí doby.

Nárok na zaplacení částky ve výši 44.924 Kč s příslušenstvím tedy nemůže finanční arbitr Navrhovateli z důvodu promlčení přiznat.

5.6. Návrh na určení neplatnosti Pojistné smlouvy

Určení neplatnosti smlouvy samo o sobě, tedy aniž by bylo možné z něj dovodit a přiznat právo na plnění, je možné pouze tehdy, pokud na tomto určení prokáže účastník řízení, resp. v posuzovaném případě Navrhovatel, právní zájem (srov. § 142 odst. 1 správního řádu, příp. analogicky § 80 občanského soudního řádu).

Podle § 24 zákona o finančním arbitrovi se v řízení před finančním arbitrem postupuje podle zákona o finančním arbitrovi a podle správního řádu, nestanoví-li zákon o finančním arbitrovi jinak. Zákon o finančním arbitrovi pravidla pro rozhodování o návrzích na určení nebo na plnění neupravuje, proto se použije úprava správního řádu, kde podle § 142 odst. 1 správního řádu platí, že „[s]právní orgán v mezích své věcné a místní příslušnosti rozhodne na žádost každého, kdo prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jeho práv, zda určitý právní vztah vznikl a kdy se tak stalo, zda trvá, nebo zda zanikl a kdy se tak stalo“. Finanční arbitr nepostupuje podle § 142 odst. 1 správního řádu tehdy, jestliže „může otázku jeho vzniku, trvání nebo zániku řešit v rámci jiného správního řízení“ (§ 142 odst. 2 správního řádu).

Finanční arbitr nerozporuje argumentaci Navrhovatele, že § 142 odst. 1 správního řádu upravuje otázku prokázání právního zájmu na vydání deklaratorního rozhodnutí, v Nálezu finanční arbitr z § 142 odst. 1 správního řádu vycházel. Protože je však rozhodnutí finančního arbitra přezkoumatelné soudem, nikoli v režimu přezkumu správního rozhodnutí podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, ale v režimu zvláštního přezkumu podle části páté občanského soudního řádu, posuzoval finanční arbitr „nezbytnost“ právního zájmu na požadovaném určení analogicky „naléhavému právnímu zájmu“ k určovací žalobě ve smyslu § 80 občanského soudního řádu, který stanoví: „Určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen

tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem“. Finanční arbitr v daném případě žádnou mezeru v zákoně, kterou by mohl překlenout za použití argumentu *per analogiam*, neřešil.

Samotné správní soudy vycházejí při hodnocení naplnění podmínek „nezbytného“ právního zájmu z § 80 občanského soudního řádu, což jen podtrhuje podobnost podmínek vyžadovaných pro vydání deklaratorního rozhodnutí podle správního řádu a občanského soudního řádu. Finanční arbitr odkazuje např. na závěry Krajského soudu v Plzni v rozhodnutí ze dne 29. 2. 2016, sp. zn. 30 A 121/2014, který k řízení o určení právního vztahu podle § 142 správního řádu dovedl: *„Zvláštní pozornosti si tu zaslouží zákonná podmínka „kdo prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jeho práv“. Ohledně ní zaujala odborná literatura tyto názory: „Žadatel musí v řízení prokázat, že vydání deklaratorního rozhodnutí v určité věci je nezbytné pro uplatnění jeho práv, tedy např. pro uplatnění jeho práv v jiném správním řízení nebo v jiném řízení před orgánem veřejné moci. V § 142 odst. 3 je stanoveno, že pro dokazování v řízení o určení právního vztahu platí obdobně ustanovení § 141 odst. 4, tedy ustanovení o způsobu dokazování ve sporném řízení. V řízení o určení právního vztahu tedy důkazní břemeno a povinnost zjišťovat podklady pro rozhodnutí leží zejména na žadateli, který musí prokázat, že je vydání deklaratorního rozhodnutí nezbytné pro uplatnění jeho práv. To eliminuje možnou „inflaci“ deklaratorních rozhodnutí, resp. to, aby byla deklaratorní rozhodnutí vydávána jaksí „preventivně“, tzn. aniž by byla pro žadatele aktuálně potřebná.“ [Josef Vedral: Správní řád. Komentář. 2. vyd. Praha 2012, str. 1099] a „Další podmínkou pro zahájení řízení o určení právního vztahu a vydání deklaratorního rozhodnutí je, že je to nezbytné pro uplatnění práv žadatele. Jinak řečeno, žadatel vydání rozhodnutí nutně potřebuje pro svůj další postup a nejde mu o to „mít pouze listinu s razítkem“. Toto omezení slouží k tomu, aby nebyly řešeny spory akademické či věci, které již nejsou nijak aktuální, nebo věci, které nemají pro nikoho význam. Je věcí účastníka, resp. žadatele, aby předložil takové důkazy, na jejichž základě bude moci správní orgán v jeho právní moci rozhodnout.“ [Lukáš Potěšil a kol.: Správní řád. Komentář. 1. vyd. Praha 2015, str. 642]. K podmínkám řízení o určení právního vztahu podle § 142 správního řádu se Poradní sbor ministra vnitra ke správnímu řádu vyjádřil takto: „Výše popsané podmínky řízení o určení právního vztahu jsou obdobné podmínkám podání určovací žaloby podle § 80 písm. c) občanského soudního řádu, a proto lze při zkoumání § 142 správního řádu vycházet přinejmenším analogicky z výkladu a právních názorů vyjádřených v judikatuře k občanskému soudnímu řádu.“ (závěr č. 118 ze zasedání dne 5. 10. 2012). Před civilními soudy se určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem [do 31. 12. 2013 podle § 80 písm. c) o. s. ř., od 1. 1. 2014 podle § 80 o. s. ř.]. K tomu se v odborné literatuře prezentují zejména tyto názory: „Naléhavý právní zájem o určení právního vztahu nebo práva je dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kde by se bez tohoto určení stalo jeho právní postavení nejistým; žaloba domáhající se určení nemůže být zpravidla opodstatněná tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti. ... Určovací žaloby slouží potřebám praktického života a nemohou vést ke zbytečnému rozmnožování sporů. Naléhavý právní zájem na požadovaném určení je proto současně dán jen tehdy, jestliže je (objektivně vzato) způsobilé odstranit stav právní nejistoty žalobce nebo ohrožení jeho práva.“ [Ljubomír Drápal – Jaroslav Bureš a kol.: Občanský soudní řád I. Komentář. 1. vyd. Praha 2009, str. 527 a 528]. [...] Jelikož žalobce neargumentuje žádným konkrétním řízením, kdy se nebo by se kvůli nevydání rozhodnutí podle § 142 správního řádu dostal do nouze tvrzení nebo důkazní nouze, lze mít za to, že neprokázal, že vydání takového rozhodnutí je nezbytné pro uplatnění jeho práv, resp. že je na něm naléhavý právní zájem.“*

Finanční arbitr předně podotýká, že Navrhovatel v řízení neprokázal, že by využíval v souvislosti s Pojistnou smlouvou daňové výhody. Avšak i za situace, kdy by si Navrhovatel snižoval daňový základ v souvislosti s pojistným zaplaceným na životní pojištění, v souladu s § 15 odst. 6 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, by měl Navrhovatel mít uplatněné odpočty již v okamžiku zahájení řízení před finančním arbitrem dodaněny z důvodu předčasného ukončení Pojistné smlouvy. Vznik povinnosti

podat dodatečné daňového přiznání tak nesouvisí se skutečností, zda finanční arbitr rozhodne o neplatnosti Pojistné smlouvy, protože tato povinnost Navrhovateli vznikla již samotným předčasným ukončením Pojistné smlouvy. Navrhovatel ani nedoložil, že by mu správce daně nějaké sankce v souvislosti s Pojistnou smlouvou uložil nebo že by mu jejich uložení reálně hrozilo. Finanční arbitr neshledal důvody pro to, aby musel jakkoli měnit svůj závěr o zamítnutí návrhu na určení neplatnosti Pojistné smlouvy (která již netrvá a ze které nejsou smluvní strany navzájem zavázány) z důvodu nezjištění nezbytného (resp. naléhavého) právního zájmu.

K námitce Navrhovatele, že ho finanční arbitr nevyzval k odstranění vady návrhu spočívající v nedoložení nezbytného právního zájmu na určení neplatnosti Pojistné smlouvy, finanční arbitr odkazuje, že argumentaci k právnímu zájmu na určení neplatnosti učinil Navrhovatel součástí samotného návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem, své povinnosti prokázat právní zájem na určovací rozhodnutí si byl tedy Navrhovatel vědom. Protože platnost smlouvy představuje obecně v řízení o vydání bezdůvodného obohacení na základě neplatné smlouvy pouze předběžnou otázku pro posouzení nároku na plnění, resp. na vydání bezdůvodného obohacení (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 20 Cdo 450/2000), nevyzýval již finanční arbitr Navrhovatele k dalším argumentacím ohledně právního zájmu na požadovaném určení.

K námitce Navrhovatele, že finanční arbitr nerozhoduje skutkově obdobné případy shodně s odkazem na selektivní výběr rozhodnutí týkajících se spotřebitelského úvěru, ve kterých měl finanční arbitr podle tvrzení Navrhovatele rozhodnout o určení neexistence právního vztahu, aniž by zkoumal právní zájem navrhovatelů na tomto určení, finanční arbitr argumentuje, že ve všech řízeních, na která Navrhovatel odkázal, se jednalo o trvalé smlouvy, ze kterých navrhovatelům plynuly povinnosti, zejm. ke splácení úvěrů, současně v řízení sp. zn. FA/SU/204/2014 a FA/SU/253/2014 se pro nesprávně vyčíslené RPSN uplatnila soukromoprávní sankce podle § 8 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Finanční arbitr neshledal, že by v některém z Navrhovatelem vyjmenovaných rozhodnutí šlo o spor se shodným skutkovým základem (o několik let ukončenou smlouvu) a odmítá, že by porušil zákaz neodůvodněné nerovného zacházení. Finanční arbitr opakuje, že postupuje v řízení vždy podle zásad právní jistoty a legitimního očekávání (§ 2 odst. 4 správního řádu) tak, aby skutkově shodné či obdobné případy byly rozhodovány obdobně.

Ani po opětovném posouzení věci v námitkovém řízení finanční arbitr neshledal důvody pro to, aby musel jakkoli měnit svůj závěr o zamítnutí návrhu na určení neplatnosti Pojistné smlouvy pro neshledání nezbytného (naléhavého) právního zájmu. Pojištění založené Pojistnou smlouvou již netrvá a smluvní strany nejsou z Pojistné smlouvy navzájem zavázány. Otázka určení neplatnosti Pojistné smlouvy v daném případě není nezbytná ani pro jiné řízení vedené Navrhovatelem, kde by se Navrhovatel ocitl v nouzi důkazní či v nouzi tvrzení.

6. K výroku rozhodnutí o námitkách

Právo na zaplacení Navrhovatelem požadovaného plnění v souvislosti s Pojistnou smlouvou, ať už z titulu práva na vydání bezdůvodného obohacení z tvrzených důvodů absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy nebo náhrady škody se promlčelo před zahájením řízení před finančním arbitrem. Finanční arbitr postupoval správně, když se vzhledem k zachování hospodárnosti řízení nezabýval samotným meritem věci poté, co shledal námitku Instituce o promlčení nároku Navrhovatele jako důvodnou. Finanční arbitr současně nezjistil právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy.

Finanční arbitr nezjistil, že by ve věci rozhodl věcně nesprávně, ani že by Nález a řízení, které mu předcházelo, bylo v rozporu s právními předpisy.

Na základě výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozhodnutí.

Poučení:

Rozhodnutí o námitkách je podle § 16 odst. 4 zákona o finančním arbitrovi konečné. Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi doručení nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci (*v případě, že bylo vydáno rozhodnutí o námitkách, nabývá nález právní moci dnem doručení rozhodnutí o námitkách – pozn. finančního arbitra*).

Podle § 244 odst. 1 občanského soudního řádu, rozhodl-li správní orgán podle zvláštního zákona o sporu a nabylo-li rozhodnutí správního orgánu právní moci, může být tatáž věc projednána na návrh v občanském soudním řízení. Podle § 247 odst. 1 občanského soudního řádu musí být žaloba podána ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí správního orgánu.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce ■
Instituce – datová schránka v93dkf5

